

s. 144-145, 157-158; Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân*, V, 296-297; Ticânî, *Rihletü't-Ticânî* (nşr. Hasan Hüsnî Abdülvehhâb), Tunus 1377/1958, s. 142, 147, 153-160; ez-Zâhîretü's-seniyye (nşr. İbn Ebû Şeneb), Cezayir 1339/1920, s. 10-11; İbn Haldûn, *el-İber*, VI, 110-114, 224-225, 227, 230-234; Hasan el-Vezzân, *Description de l'Afrique* (ed. Ch. Schefer), Paris 1898, III, 261-263; G. Ostrogorsky, *Histoire de l'état byzantine*, Paris 1956, s. 148-149; H. R. Idris, *La Berbérie orientale sous les zirides X^e-XIIe siècles*, Paris 1962, bk. İndeks; Ethem Ruhi Fiğlâlî, *İbâdiye'nin Doğuşu ve Görüşleri*, Ankara 1983, s. 99-106; a.m.f., "İbâziyye", *Dîa*, XIX, 256-261; J. Despois, "Djarid", *EI²* (İng.), II, 462; Ch. Pellat, "Nafzâwa", a.e., VII, 896-897.

İBRÂHİM HAREKÂT

NEHA' (Benî Neha')

(بنو نَحْع)

**Kahtâniler'e mensup
bir Arap kabilesi.**

Mezhic'in kollarından olan kabilenin adını aldığı ve Cesr de denilen Neha'nın Kahtân'a kadar uzanan nesep zinciri Amr b. Ule b. Celd b. Mezhic b. Üded b. Zeyd b. Yeşcüb b. Arîb b. Zeyd b. Kehlân b. Sebe' b. Yeşcüb b. Ya'rub b. Kahtân şeklindedir. Altı oğlu olan Neha'nın nesli bunlardan Avf ve Mâlik vasıtasıyla devam etmiştir. En önemli kolları arasında Cezîme, Vehbîl, Hârise, Cesr, Kays ve Sühbân'ın bulunduğu kabilenin başlıca yerleşim alanı Ebyen muhafazasının kuzeyindeki Levder ile güneydeki Şakra şehirleri arasında yer alan ve günümüzde Nah'an Vadisi adıyla bilinen bölgedir.

Benî Neha' ve bazı kollarının İslâmiyet'e girişiyle ilgili olarak kaynaklarda çeşitli bilgiler bulunmaktadır. Nehaoğulları'nın muhtemelen Mekke'nin fethinden önce Ertât ve Cüheys adlı iki kişiyi Medine'ye gönderdiği ve bunların Müslümanlığı benimseyerek Resûl-i Ekrem'e kabileleri adına biat ettikleri bilinmektedir (İbn Sa'd, I, 346; Fayda, s. 100-101). Bu iki şahsın davranışını ve konuşmalarını beğenen Hz. Peygamber onlara ve kabilelerine dua etmiş ve Ertât'a kavimleri adına sancak bağlamış, Ertât bu sancakla Mekke'nin fethine ve Kâdisiye Savaşı'na katılmıştır. Neha'lılar, 11. yılın Muharrem ayının ortasında (Nisan 632 ortaları) Medine'ye Zürâre b. Amr (Kays) başkanlığında aralarında Ertât ile Cüheys'in de yer aldığı 200 kişilik bir heyet göndermiştir. Daha önce Yemen'de Muâz b. Cebel'e biat eden ve Medine'ye gelmiş son heyet olan bu grup, Remle bint Hâris'in evinde misafir kaldıktan sonra Resûl-i Ekrem'in huzuruna çıkarak kabilelerinin İslâ-

miyet'i kabul ettiğini ona da bildirmişlerdi (İbn Sa'd, I, 346).

İrtidat hareketleri içerisinde Yemen'deki bazı kabileler gibi yoğun biçimde yer almayan Neha'lılar, Hz. Ebû Bekir tarafından ridde olaylarını bastırmak amacıyla gönderilen birliklere katılmış, daha sonra da ilk fetihlerde ve İslâmiyet'in yayılmasında önemli rol oynamışlardır. Neha'lılar, Kâdisiye Savaşı ile Yermük Savaşı'na kadınlarıyla birlikte iştirak etmişlerdir. Benî Neha', ilk kuruluş yıllarından itibaren Kûfe ve Basra'da kendilerine ayrılan mahallelere yerleşerek bu şehirlerde Yemenliler'in önemli bir güç haline gelmesine katkıda bulunmuşlardır. Hz. Osman'ı hedef alan muhalefet hareketlerinin içinde çok sayıda Neha'lı bulunuyordu, halifenin evini kuşatan Kûfeliler'in liderliğini de Eşter en-Nehaî üstlenmişti. Neha'lılar, Hz. Osman'ın şehid edilmesinden sonra Hz. Ali taraftarı bir siyaset izleyerek Cemel ve Siffin savaşlarında onun yanında yer almışlar, Nehrevan'da da Hâricîler'e karşı savaşmışlardır. Neha' kabilesi, Emevîler'in iktidara gelmesinin ardından yine Hz. Ali ve Ehl-i beyt taraftarı bir siyaset izlemeyi sürdürmüştü de bu kabileden Sinân b. Enes, Hz. Hüseyin'in şehid edilmesinde baş rol oynamıştır.

Hz. Ali'nin sadık taraftarı olan ünlü cenâver Eşter (Mâlik) b. Hâris, oğlu İbrâhim b. Eşter, Basra ve Kûfe kadısı muhaddis Haccâc b. Ertât, Hz. Ali'ye yakınlığı ile tanınan âbid Kûmeyl b. Ziyâd, Ebû Hanîfe'nin öğrencilerinden Bağdat ve Kûfe kadısı Hafs b. Gıyâs, ünlü fakihler arasında yer alan Alkame b. Kays, Esved b. Yezîd, İbrâhim b. Yezîd ve Kadî Şerîk b. Abdullah, Neha' kabilesine mensup meşhur şahsiyetlerin önde gelenleridir. Kabilenin bazı kolları anavatanları Arabistan'da kalmaya devam etmiş ve çeşitli dönemlerde bölgede siyasî ve askerî bakımdan etkin rol oynamıştır. Nehaoğulları, günümüzde önemli kollarından Âl-i Mukaffa' başta olmak üzere Yemen Arap Cumhuriyeti'nde yaşamaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 346; V, 531-532; Belâzûrî, *Ensâb* (Zekkâr), I, 344; Müberrred, *Nesebü 'Adnân ve Kahtân* (nşr. Abdülazîz el-Meymenî), Kahire 1354/1936, s. 19, 20; Taberî, *Târîh* (Ebû'l-Fazl), II, 406, 408; III, 66, 240, 327; V, 262-263, 304; VI, 86; İbn Düreyd, *el-İştîkâk*, s. 397, 403-406; İbn Hazm, *Cemhere*, s. 414-416; Sem'ânî, *el-Ensâb*, V, 473-476; Ahmed b. Muhammed b. İbrâhim el-Kurtubî, *et-Ta'rif fi'l-ensâb ve't-tenvih li-zevî'l-aḥsâb* (nşr. Sa'd Abdülmaksûd Zâlâm), Kahire 1990, s. 204-207; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, II, 377, 480; III, 476; Kalkaşendî, *Nihâyetü'l-ereb* (nşr. İbrâhim el-Ebyârî), Beyrut 1991, s. 76-77;

Mustafa Fayda, *İslâmiyetin Güney Arabistan'a Yayılışı*, Ankara 1982, s. 100-101, 118; M. Mahfuz Söylemez, *Bedevilikten Hadârilîğe Kûfe*, Ankara 2001, s. 117-121; İbrâhim Ahmed el-Makḥafî, *Mu'cemü'l-büldân ve'l-kabâ'ili'l-Yemeniyye*, San'a 1422/2002, II, 1728.

İBRÂHİM SARIÇAM

NEHAİ

(النَحْعِي)

Ebû İmrân İbrâhim b. Yezîd b. Esved en-Nehaî el-Kûfî
(ö. 96/714)

Muhaddis ve fakih, tâbî.

46 (666) yılında Kûfe'de dünyaya geldi. 38 (658) veya 50 (670) yılında doğduğu da rivayet edilmiştir. Aslen, Yemen'deki Mezhic kabilesinin büyük bir kolu olup İslâmî dönemde Kûfe'ye yerleşen Nehâ'ya mensuptur. Bu kabilenin âzâtlı kölesi olduğuna dair rivayet (İbn Kuteybe, s. 463; Ebû Hayseme, II, 104-106) kaynakların çoğunun verdiği bilgilere uymamaktadır. Babası hadis râvisi olan Nehaî'nin annesi Müleyke, Yezîd b. Kays en-Nehaî'nin kızıdır. İbn Hibbân diğer kaynaklardan farklı olarak Müleyke'nin Alkame b. Kays'ın kız kardeşi ve Esved b. Yezîd'in halası olduğunu kaydeder.

Muhaddis ve fakihlerin yetiştiği aile çevresinde öğrenim gören Nehaî babasından, annesinin amcası Alkame b. Kays, dayıları Esved b. Yezîd ve Abdurrahman b. Yezîd ile Kâdî Şüreyh, Mesrûk b. Ecda', Abide es-Selmânî, İbrâhim et-Teymî, İkrime el-Berberî, Süveyd b. Gafele, Ebû Abdurrahman es-Sülemî, Hemmâm b. Hâris en-Nehaî gibi tâbiînin büyüklerinden rivayette bulundu. Nehaî'nin tâbiînden olduğu kabul edilmekle birlikte sahâbeden hadis dinleyip dinlemediği hususu tartışmalıdır. Berâ b. Âzîb, Abdullah b. Ebû Evfâ, Ebû Cühayfe, Amr b. Hureys gibi onun döneminde Kûfe'de bulunan sahâbîleri görmüş olmalıdır, ancak hiçbirinden hadis rivayet etmediği ileri sürülmektedir. 1500 sahâbînin yerleştiği Kûfe'de Nehaî'nin hiçbirinden faydalanmadığı düşünülmezse de hadis ilmi ölçülerine göre hadis dinlediğinin tesbit edilemediği anlaşılmaktadır. Kaynaklarda umumiyetle belirtildiğine göre henüz ergenlik yaşına girmeden Alkame ve Esved ile birlikte hacca gittiğinde Hz. Âişe'nin meclisinde bulunmuş, fakat ondan doğrudan hadis rivayet etmemiştir. Ebû Dâvûd, Nesâî ve İbn Mâce'nin *Sünen*'lerinde Hz. Âişe'den rivayeti yer alsada Nehaî'yi tâbiînden sayan hadisçiler bile bu